

JOHAN VAN FOREEST (DEN HAAG)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
7 JULI 1641
2767

Antwoord op Huygens' brief van 3 juli 1641 (2758).

Samenvatting: Foreest dankt Huygens dat deze zijn gedicht aan Frederik Hendrik heeft overhandigd. Hij kijkt uit naar Huygens' *Orgelgebruyck*, waarover hij al een gedicht heeft geschreven.

Bijlage: 'Instrumenta musica, quæ vulgò organa dicuntur, ædibus sacris convenire' (Foreest 1641; gedicht).

Foreest schreef opnieuw op 14 juli 1641 (2778).

Worp (3, p. 190, n. 5) vermeldt een brief van Foreest van 8 juli 1641, die nu onvindbaar is. Volgens Worp zou deze brief vergezeld gaan van het gedicht. Vermoedelijk vergistte Worp zich hier, want in de genummerde brievenreeks van Foreest in Cod. Hug, 37 vindt men: nr. 6 (25 juni 1641), nr. 7 (7 juli 1641), nr. 8 (10 maart 1642).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief, met het gedicht bijgeschreven onder de brieftekst (dubbelvel, 21x33 cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 3, nr. 2767, p. 190: samenvatting.

Namen: Frederik Hendrik; Orpheus; Wilhem, David de; Willem II.

Titels: *Orgelgebruyck*; *Hymen Auriacus* (Foreest 1641).

Glossarium brief: cantus (gezang); insonare (klinken); lyra (lier); organa (orgel); tractare (spelen op).

Glossarium gedicht: barbitus (lier); canere (zingen); canorus (zangerig); cantus (gezang); fides (snaren); hymnus (lied); instrumentum (musicum) (muziekinstrument); organa (orgel); sonare (klinken)

Transcriptie

Mynheer

Mynheer Constantin Hugens, Ridder, Heer van Zulicom & Raedt ende Secretaris van Syn Hoocheyt Mynheer den Prince van Orange,

in 't leger voor Gennepe.

Nobilissime ac strenuissime vir,

Plus certè in officio isto, quod à te peteram, mihi præstitisti, quam à te postulaveram, plus ex eo tuli, quam mihi promiseram. Ita tua exuberat in amicitia muneribus humanitas, et verè •: ZP" <@H est. Oraveram te, ut juniori principi opusculum meum offerres, et ex affectu meo, non autem è pretio suo, commendares, ex quo nihil præterea quam non displicuisse expectaveram. Unum id erat quod omnibus votis optabam, unum hunc fructum laboris mei desiderabam. Tu verò non tantum in hoc desiderio meo satisfacisti, sed etiam eodem officio, quod ne quidem à te petere ausus eram, pro me apud Imperatorem functus es, et à Celsitudine Ejus, utriusque principis nomine, gratias, quas nec merui, nec expectavi, mihi retulisti. Quo quid majus mihi à tanto Mecænate possit tribui! Quod retribuam autem, nihil mihi est, præter animum eundem, quem egregio principi jam à puero devovi, et perpetuò devotum volo. Hunc quæso ut Imperatori optimo offerat; nec minus munusculum hoc, quam alterum, quod ab eo profectum est, ornes. ¹Alterum tantum, et plus eo, quantum debui, me tibi ob id debere fatebor. Sed eodem aère, quæ mea penuria est, tibi solvere cogor. Interim me utere pro tuo in quovis officiorum genere, quo tibi servire potero.

Scriptum tuum pro organi à Domino de Willem expecto. Quod cum accepero, operi mandato me strenuè accingam, sed non tanquam sententiam laturus, cum ea à te jam lata, nec ab eâ provocata sit; rerum ut eam

1. <Alteram>.

veneraturus, et eâ staturus. Quam organa tua sint efficacia, ex hoc vide. Necdum tractata mihi cantum eliciunt. Hoc plus valent, quam illa Orphei lyra. Tu conjicito quid ab iis passurus sim cum auribus meis ipsa insonare cæperint. Interea vale, ex sententiâ tuâ, cum optimis principibus et exercitu. Hagæ-Comitis, ipsis Nonis Quintilis MDCXLI.

Tibi devotissimus
J. Forestus.

Instrumenta musica, quæ vulgò organa dicuntur, et ædibus sacris convenire.

Aspice quam certum spondet sibi causa triumphum.
Usa patrocini quæ, Sulicome tuo est!
Gennepa tam facilem vinci se præbeat opto;
Nec magis Auriaco sit gravis ²ipsa duci.
Qui vetat ³in sacrâ spirantes æde Camænas,
Et superum laudes hic celebrare vetat.
Ille locus vera est aulæ cælestis imago,
Laudibus assiduis quæ sonat ipsa Dei.
Ingeminant istas volucres à Numine doctæ;
Atque hilares hymnos, quos didicere, canunt.
Nec silet, arcano sed cantu volvitur æther;
Et polus auctoris barbitus ipse sui est.
⁴Imbuit humanam mentem vis illa canora,
Ipsa fides: unus spiritus omne movet.
Hinc sua jura probat templis mos iste receptus:
Unam cum cælo non timet iste notam.

J. Forestus

Vertaling

Aan de edele heer Constantijn Huygens, ridder, heer van Zuilichem, en raad en secretaris van Zijn Hoogheid mijnheer de prins van Oranje,

in het leger voor Gennep.

Edele heer,

Zeker is het dat u met betrekking tot de dienst die ik van u vroeg meer voor mij hebt gedaan dan ik verlangde, en evenzeer heb ik daaruit meer ontvangen dan u mij hebt voorgehouden. Als zodanig loopt uw goedgunstigheid over van vriendschapsgeschenken en is waarlijk geweldig. Ik had u gevraagd mijn ⁵werkje aan de jongste ⁶prins te overhandigen en dat u het vanwege mij, en niet vanwege zijn kwaliteit, zou overhandigen, waarmee ik niets meer verwachtte dan niet te mishagen. Dat was het enige waar ik op uit was, alleen deze vrucht wenste ik van mijn werk. U heeft niet alleen die wens vervuld, maar voor mij dezelfde dienst, die ik nimmer aan u zou

2. Amsterdam: <illa>.

3. Amsterdam: <in sacris æra canentem templis> in plaats van <in sacrâ spirantes æde Camænas>.

4. Amsterdam: <Imbuit humanam ... omne movet.> ontbreekt.

5. Johan van Foreest, *Hymen Auriacus* (Leiden 1641).

6. Willem II.

hebben durven vragen, bij de ⁷bevelhebber vervuld, en mij door Zijne Hoogheid de dank van beide prinsen, die ik noch verdiende, noch verwachtte, terugbezorgd. Wat nog meer zou mij door een dergelijke beschermer ten deel gevallen kunnen zijn? Ik heb echter niets om hier tegenover te stellen dan de dienstbereidheid die ik al sinds mijn kindsheid jegens deze bijzondere prins koester en altijd zal blijven koesteren. Ik vraag u deze aan de opperbevelhebber aan te bieden, en dit geschenk dat niet kleiner is dan het andere dat eruit is voortgekomen passend in te kleden. Nog eens zoveel, en meer dan ik u al verschuldigd was, verklaar ik u nu schuldig te zijn vanwege deze gunst. Maar ik word gedwongen u terug te betalen met dezelfde munt, die mij juist ontbreekt. Ondertussen kunt u mij voor elke taak inschakelen waarmee ik u van dienst kan zijn.

Uw geschrift over het ⁸orgel verwacht ik van de heer [David] de Wilhem. Na ontvangst zal ik mij voortvarend aan het gegeven werk zetten, maar niet om als het ware een oordeel te vellen, aangezien dat al door u is geveld en er door uw oordeel geen hoger beroep mogelijk is. Zoals ik uw oordeel over deze zaken zal hoogachten, zo zal ik mij daardoor laten onderrichten. Hoe werkzaam het orgel in uw toepassing zal zijn, zal uit het ⁹bijgevoegde [gedicht] blijken. Tot nu toe heeft het orgelspel mij nog geen gezang ontlokt. Maar nu draagt het daartoe meer bij dan de lier van Orpheus. U moet zich voorstellen hoe ik het [orgel] zal ondergaan wanneer de klanken mijn oren gaan beroeren. Intussen gegroet, en met u, zoals u wilt, ook de beide prinsen en het leger. Den Haag, 7 juli 1641.

Uw toegewijde
Johan van Foreest.

Of het muziekinstrument dat gewoonlijk orgel genoemd wordt ook in de kerk past.

Zie hoe zeker uw zaak overwint,
Onder de bescherming die de uwe, Zuilichem, is.
Ik wens dat Gennep zich zo gemakkelijk overgeeft
En de Oranje-leider niet nog meer zorg verschaft.
¹⁰Wie de muzen verbiedt in de heilige zaal,
Verbiedt ook de lof van de Hoogste hier te vieren.
Die plaats is het echte beeld van de hemelse hof,
Waar onvermoeid de lof Gods klinkt.
De vogels, wijs door God, vermeerderen die lof
En zingen prachtige hymnen, vanouds geleerd.
En niet is het stil, maar weerklinkt er wonderlijk gezang,
En is het uitspannel de lier van zijn maker.
¹¹Die zangkracht heeft de menselijke geest vervuld,
Ook het geloof. Eén geest beweegt alles.
Hierdoor bewijst dit aangenomen gebruik zijn terechtheid voor de kerk,
Het is niet beschroomd met de hemel dat ene bekend te maken.

Johan van Foreest

7. Frederik Hendrik.

8. *Orgelgebruyck*.

9 Het gedicht 'Instrumenta musica, quæ vulgò organa dicuntur, et ædibus sacris convenire' is ook te vinden in Amsterdam, Univ. Bibl., Hs. 28, omslag E, nr. 10 (autograaf). Aldaar is het twee regels korter en gaat het vermoedelijk om Foreests oorspronkelijke versie, die bij het overschrijven op de brief in enkele details werd gewijzigd.

¹⁰. In de Amsterdamse versie: 'Wie de zingende lucht verbiedt in de kerk,'.

¹¹. Deze en de volgende regel ontbreken in het Amsterdamse handschrift.
